

DM

magazin

ODAKINT TARJANBAN

AKI AZ OSKOLA UTCÁBAN lakik, bizony eszébe sem jut magát *belvárosinak*, esetleg Oskola utcáinak érezni. Egészen természetes — lakjon a Lenin körúton, a Kossuth Lajos sugárúton, az Oskola utcában, bárhol —, hogy ő elsősorban *szegedi*.

A tarjániak esetében biztosan nem (íme, már az első nekifutásra is így határoztuk meg a kint lakó 13 ezer embert), odakint élni és lakni, hazatérni és reggel munkába indulni, gyereket nevelni vagy pihenni, más mint Szegeden bárhol. Olyan állapot, amelyhez hasonló az óváros egyetlen zugában sincs.

Alljunk be a 9-es busz megállója előtt délutánonként dagadozó sorba. Akik a tiszteletadás valamilyen formájával illetik felebarátaikat, biztosak lehetünk: ők tarjániak. A lakótelep veleszületett tulajdonsága — a megoldatlan közlekedés, illetve ennek hatása — többé-kevésbé összehozta már a tarjániakat. Miért? A feleletet az először kilátogató is megkapja a József Attila sugárút és a Tápéi sor kereszteződésében. Az autóbusz itt jökorát fékez, mert különben nem képes „beleférti” a továbbvezető keskeny útszakaszba. Mondom, fékez, ha nincs előtte más jármű vagy nem jön vele szemközt. Ha igen, akkor azonnal stoppol, s mi egymás ölében találjuk magunkat, kezdetjük válogatni az otthonra szánt gyümölcsöt vagy más csomagjainkat. Ó, semmiség, pillantunk egymásra, ismerjük, miről van szó. (A tarjániaknál minden erőltetés nélkül megvalósult társadalmunk új törekvése: legyünk barátok a közlekedésben. (De hol van még a többi, például a viztorony előtti, utáni hajtókanyar, ahol nem-hogy két autóbusz, de két FIAT 500-as is alig-alig fér el egymás mellett. A napi közös veszélyeztet, a naponta bennünket ért szerencse (hogy megint épségben leszálltunk) valóban barátokká tesz bennünket. S ugyanis a vilamos is — „közös ellenségünk” —, mert nem „lát”: akkor indul el a megállótól, amikor lélekszakadva érkezünk a kereszteződésig, és képtelenek vagyunk átkelni a József Attila sugárút autófolyamán.

Ha már itt tartunk, emlékezzünk hát meg egy másik tarjáni sajátoságról: a gyalogos egyáltalában nem érezheti magát páholyban a gyalogjárdán, mert a legváratlanabb pillanatokban találja magát szemben dübörgő ZIL teherautóval, motorkerékpárral, személyautóval, vagy esetleg dömperral. Igen, a járdát minden jármű használja, az alapvető KRESZ-szabály alól, úgy látszik, mentes a tarjáni járda. S azon sem kell meglepődni, ha ugyanezek az autók a legváratlanabb helyeken parkolnak, virágágyakban, kapubejáratban, játszótéren vagy éppen keresztben az úton.

S távolról sem merült ki azoknak a különleges tényezőknek a sora, amely egyesíti a tarjániakat. Szaglózérzékük például lassan-lassan átalakul, idomul az állandó gázszaghoz, amely minden bejelentés, kérelem, követeles és imádság ellenére uralkodik a cölöpverőktől hangos házak között éppen úgy, mint a szobákban. Életveszély? — Ugyan már! — derül a garanciális szelről iroda alkalmazottja. Beázott

nyolc lakás, a lépcsőház? — Ugyan már, ilyen kicsinységgel zavarni, amikor sokkal komolyabb dolgokkal vagyunk elfoglalva. A jelenet napirenden van, hiszen a DÉLEP (amely a garanciális irodát is működteti) érthetően a lakásépítésre fordítja minden energiáját. Nagy kár, hogy ezért aztán rendszerint későn érkezik a szerelő, ha elreped a forróvíz-cső, ha szivárog a gáz, ha beázik a lakás stb..

Szerencsére van orvos, mert mit tehetnének ilyenkor a lakók, a lakástulajdonosok — szaktudásra, foglalkozásra és hivatásra való tekintet nélkül — vízcsapot javítanak, csatornát tisztítanak, gázt szerelnek. A tarjániak nem riadnak vissza semmitől (milyen jó, hogy a nagy dobozházakban mindig akad egy valódi szakértő!), nem, mert csodálatos közönségi szellem él köztük.

Példákat? Akad szép számmal ennek bizonyítására. Nemrég orvos, hivatalnok, lakatos, szerelő, segéd munkás javította ki az egyik új blokk tönkrement csatornáját. Garázst építettek társadalmi munkában vagy háromszázán; s ilyen módszerrel gyógyítják egymás televízióját, rádióját, varrógépét, segítik berendezni a lakást, vigyáznak a gyerekekre, a betegre... A szomszéd nem csupán szomszéd, hanem sorstárs — tarjáni — társulajdonos, lakótárs... Egymáson segíteni a legnagyobb törvény lett. Kis és nagy ügyekben egyaránt. Senki sem lepődik meg, ha legizgalmasabb krimi mellől szólítja el a csengő, mert a szomszéd egy szelét kenyérért, bögre tejért, egy szál zöldségért jött. Nem, mert tudja, hogy erre bármikor neki is szüksége lehet, hiszen a boltban, minden jóindulat ellenére a legváratlanabb időpontokban fog el a kenyér, a tej, mond csődöt az áruellátás. Tudják, egyszer megnyílik az újonnan épülő önkiszolgáló, a bisztró, a szolgáltatóház, de addig így kell élni.

IGEN, EGYMÁSRA UTALTAN — ha tetszik, ha nem. Egymásról mindig tudva — ha tetszik, ha nem. A tizemeletesekben aligha maradhat titokban a családi perpatvar, a jókedvű lakás-avató, a keményebb gyermekfegyelmezés, vagy a bánat. Tízemelet, nyolcvan család, legalább 250 ember; a tizemeletesek sorában ezer ember él ilyen kapcsolatban. Ehhez alkalmazkodni kell. Mint ahogy ahhoz is, hogy még jó ideig járnak a nehéz teherautók, száll az építkezés pora, szerte hevernek az építkezés alkatrészei, s ezzel játszanak a gyerekek. Hogy összevesznek, ha „saját” házközüik grundjára „idegenek” (más házközből valók) lépnek stb.

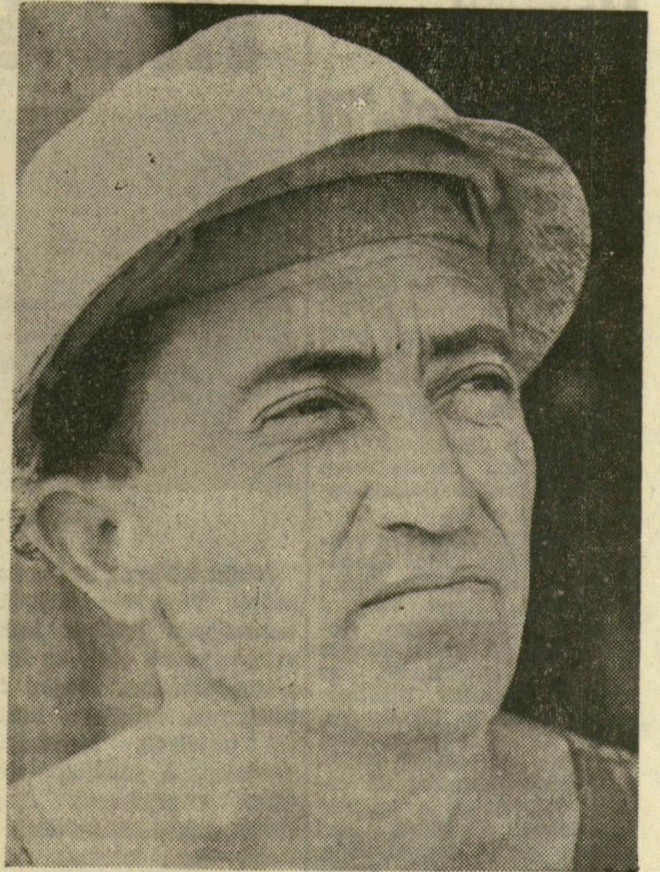
Van, aki nem alkalmazkodik, elköltözik, nem lesz tarjáni. Az utóbbiak vannak kevesebben, mert a 13 ezer tarjáni nagy többségének ez a lakótelep az első igazi otthona. Először lakik olyan lakásban, amelyeknek világos ablakain keresztül délelőtt vagy délután betűz a nap, először van fürdőszobája, konyhája, nagyszobája. Ahová mindennap — hazatér.

És talán ezért megy olyan jól Tarjánban az alkalmi virágárusok boltja is.

MATKÓ ISTVÁN

JÓ SZERENCSET, OLAJ- BÁNYÁSZOK!

Az olaj lett az ipar kenyere, meg a gáz. Finom kenyeret termő mezeje pedig a mi vidékünk. Aki messze mélységekből felszínre parancsolja a rétegek kincsét, mi csak olajosnak mondjuk. Nem szoktuk még meg, hogy bányász. Ha köztük járunk, kézfogáskor halljuk, hogy jó szerencsét. Hát persze, mert olajbányászok! — súgjuk magunknak. Legtöbbször könyöktük táját nyújtják, a többi olajos. De szavuk kedves, munkájuk pedig kegyetlenül kemény. Góliát gépek forgatják a fúrót ezer métereken lefelé, de aki a gépeket irányítja és szolgálja, azt égető kánikula aszalja nyáron, ropogó fagy fagyasztja télen, eső veri, hegyes szél vágja. Mi szükségün annyi mondunk csak: még több olajat! Vidékünkön talán ők végzik a legnehezebb fizikai munkát. Bányásznapon őket köszöntjük képsorunkkal: Jó szerencsét, olajbányászok!

HORVÁTH DEZSŐ FELVÉTELEI

Bajor Nagy
Ernő

ROBOT-E A MŰVELŐDÉS?

Három különböző lapban megjelent három cikkből idézek:

1. „...márpedig nem szabad sajnálni a fáradságot az olvasástól, mert az olvasás az ismeretszerzés legfontosabb módja még a televízió korában is...”
2. „...ez a színmű jó alkotás, meggyőző erővel mutat rá, hogy az ember a vadonból is paradicsomot teremthet, s a közönséget bevonja a teremtés folyamatába...”
3. „...ennek a festőnek legfőbb témája a küzdés maga, így válik művészeté is a szabaduló ember küzdelmének eszközzé, s lesz e küzdelemben szövetséges a néző is...”

Három példa egyazon agitációs téveszme megnyilatkozásából! Aki ugyanis komolyan veszi az idézett szavakat, elfogadja a tételt, hogy az olvasás lényegében holmi jószándékú többletmunka a napi termelőtevékenység után. Ez a felfogás leegyszerűsíti a színház társadalmi hatását is, és olyan gondolatokat szeretne az olvasóba plántálni, hogy a színművészet a termelés egyik alcázott válfaja. És így tovább...

Pedig az, aki könyvet fog a kezébe, azért teszi, mert olvasni jó. Mert az olvasás sorsok szövénnyével, tájak szépségeivel, küzdelmek nagyszerűségével ismert meg. Kosztolányi ezt írta:

Lelkem, ha kérte, amit a sors nem adott,
Arany János bűvös szavával mulattam.

Mennyi akarat, vágy, szenvedély, barátság, ellenségeskedés, az igazságnak milyen szomja és a boldogtalanság milyen szorongató keserűsége van egyetlen olyan műben, mint például Tolstoj Háború és békéje?! Az ember fölindultan követi útjukon és könyv hőseit, azonosul velük és legszívesebben útját állná a rájuk törő balsorsnak... Csak az nem jut eszébe, hogy e művet végigolvasni munka. Napjainkban gyakran tapasztaljuk, hogy a legnagyobb nyilvánosság előtt is sokan túlhangsúlyozzák az önművelés fáradságos voltát, egyoldalúan csak a műveltség gyakorlati hasznáról beszélnek és alig ejtenek szót arról, hogy például színházba menni ünnep és öröm, hogy szép képet szemlélni gyönyörűség, hogy idegen nyelven szót érteni valakivel, nem csupán praktikus előny, hanem fölemelő érzés is, mert tágabbá válik tőle a világ.

Kétségtelen, hogy korunk nagyszerű tudományos és technikai vívmányai elválaszthatatlanok azoktól a kereken egy évszázada tartó roppant pedagógiai erőfeszítésektől, amelyek világszerte százmilliókat vontak be az egyetemes oktatásba, tettek az általános emberi alpműveltség részesévé. Ezeknek a százmillióknak soraiból kerültek ki a föltá-

lálók, tudósok, akik messze az iskolák előtt jártak a világ megismerésében. Eladdig rejtett összefüggéseket ismertek és tártak föl. Nekik köszönhetjük, hogy az emberiség most már nemcsak fölfogja a mindenséget, de lassan be is járja azt, a végtelenség falán dörömböl. Igaz tehát, hogy a megszerzett ismeret végsősoron anyagi erővé válik.

De kinek jutott eszébe olyasm, hogy mesét áhító gyermekének ezt mondja: hallgasd kicsikém a Hófehérke történetét, mert ettől egy lépésnyire van már az elbeszélés, attól pedig egy iramodás a regény, ami már abban is segít, hogy bonyolult társadalmi problémákban igazodj a technikai és tudományos forradalom korában... Inkább azt mondjuk mindannyian: hallgasd a mesét, mert szép.

France azt írta Epikuros kertje című munkájában: „A művész szeresse az életet és mutassa meg nekünk, hogy szép. Nélküle kételkednénk benne”. Azon lehetne vitatkozni, hogy az élet „csak úgy egyszerűen” szép-e, vagy sem. De elvitathatatlan, hogy a művészet, általában a műveltség sok minden olyat ad a nyers élethez, ami alkalmas arra, hogy vonzóvá tegye azt. Vagy tízszer láttam már A néma leventét és hamarjában nem tudnám elmondani mi szerepe volt Beppónak Agárdy Péter és Zília szerelmi történetében. De a darab kulcsmondatára, mint valamennyi néző, én is emlékeztem: „Az élet szép. Tenéked magyarázom?”

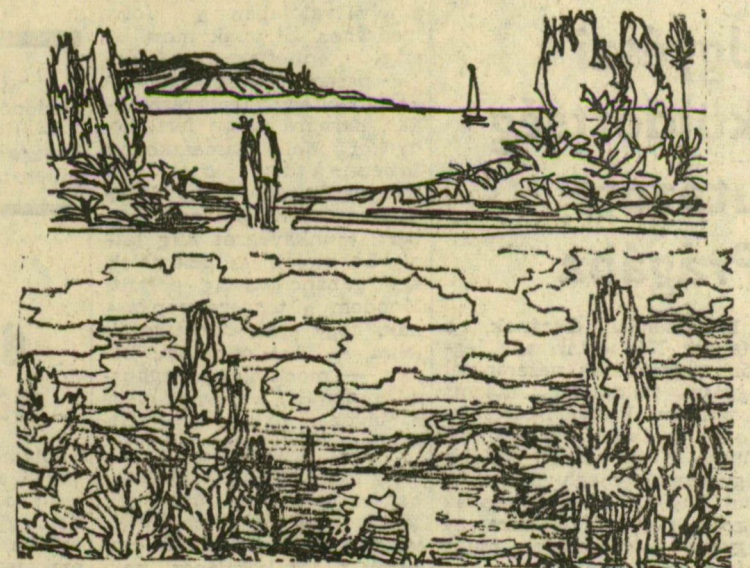
És ez azt is jelenti: a művészet szép. És egy kicsit tovább menve azt, hogy a megismerés is szép. Ki ne ismerné azt a boldog pillanatot, amikor világgossá vált számára egy matematikai törvény? Amikor tapinthatóvá lett, szinte körüljárható lett

egy korábban titokzatos, rejtett szabály?

Olyan világban élünk, amelyben nem mindig könnyű eligazodni. Diákkoromban például kizárólag azok fuballoztak, akiket boldogított a labdarúgás. Emlékszem — jöllehet akkor az NB I-ben nyílt profizmus dívott — a magyar labdarúgás akkori legnépszerűbb csillaga amatőr alapon játszott, kedvtelésből focizott. Vajon van-e ma NB II-es játékos, aki minden anyagi érdek nélkül rúgja a bört? Nemrégiben arról olvastam lehangelő interjút, egy válogatott csatárral, hogy az élővalbéli játékosok bizonyos hányada csak a megélhetésért sportol, örömet már nem talál benne.

E felé tartanók az önműveléssel is?... Egy-két apró jel már ilyesmire utal. Néhol már találkoztunk a műveltség professzionistáival. A különböző szellemi vetélkedők résztvevőit már pénzzel vagy pénzben kifejezhető értékekkel kecsgetetik arra az esetre, ha eredményesen szerepelnek. Miként a beategyüttesek hivatásos együttesekké váltak az első Ki mit tudok után, úgy ismeri meg lassan az ország azokat is, akik három percen belül kibarkochbázzák Kleopátra túját, vagy a hedonizmus fogalmát. És nem érmet, dicsőséget, vagy könyvjutalmat kapnak érte, hanem meglehetősen összegű készpénzt. Lehet, hogy eljön az idő, amikor valamilyen rejtett alaplól — amilyenekből a sportolónak öröklakást és hasonlókat vásárolnak — leszurkolnak némi készpénzt irodalombarátoknak azért, mert megtanulták a Nemzeti dal?...

Életemben már annyi minden fordult elő, ami korábban lehetetlennek rémlett, hogy félek: még ilyesmi is megeshet. De a jó vers, a szép regény, az igazi műalkotás enélkül is utat talál majd a szívekhez és az értelemhez. És az ember nem tekint robotnak önnön műveltségének pallérozását. Mert a több tudás, a többé válás öröme legalább annyira hozzátartozik ember-voltunk lényegéhez, mint a társadalmat fölemelő munka és küzdés.

Kiss Attila rajzai